

رویکردهای نوین در مدیریت ورزشی

دوره ۴، شماره ۱۴، پاییز ۱۳۹۵

ص ص: ۸۳-۹۴

شناسایی مشکلات موجود درس تربیت بدنی مدارس شهر اصفهان و مقایسه دیدگاه مدیران، کارشناسان و معلمان تربیت بدنی مدارس اصفهان

الهام نسترن بروجنی^{۱*} - ایمان نسترن بروجنی^۲ - حبیب هنری^۳

۱. کارشناس ارشد مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. ۲. دانشجوی دکتری مدیریت اوقات فراغت و ورزش‌های تفریحی، گروه مدیریت ورزشی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران. ۳. دانشیار گروه مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران
(تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۰۱/۰۷، تاریخ تصویب: ۱۳۹۵/۰۵/۰۳)

چکیده

تحقیق حاضر با هدف شناسایی مشکلات موجود درس تربیت بدنی در مدارس شهر اصفهان و مقایسه دیدگاه مدیران، معلمان و کارشناسان انجام گرفته است. این تحقیق از نوع تحقیقات کاربردی است و به شیوه میدانی به مرحله اجرا در آمده است. جامعه پژوهش تمامی معلمان تربیت بدنی و مدیران و کارشناسان تربیت بدنی ادارات آموزش و پرورش کلیه مناطق شهر اصفهان بودند. گویه‌های تحقیق به وسیله تحلیل عاملی تأییدی و اکتشافی مشخص شده است. پایایی پرسشنامه به وسیله ضریب آلفای کرونباخ و به مقدار ۰/۸۶۳ محاسبه شده است. تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد که بین دیدگاه مدیران، کارشناسان و معلمان تربیت بدنی درباره کیفیت درس تربیت بدنی مدارس تفاوت معناداری وجود دارد. نتایج نشان داد که مشکلات مربوط به برنامه‌ریزی ناصحیح در درس تربیت بدنی مدارس، از جمله مهم‌ترین مشکلات درس تربیت بدنی و ورزش مدارس هستند. وزارت آموزش و پرورش باید با برنامه‌ریزی منظم و توجه به واقعیت‌ها و کمبودهای موجود، برنامه‌ای بلندمدت برای توسعه درس تربیت بدنی در مدارس داشته باشد.

واژه‌های کلیدی

اصفهان، تربیت بدنی، مدارس، معلمان تربیت بدنی، موانع.

مقدمه

اعتلای تربیت بدنی و ورزش در جامعه ما زمانی میسر است که تحولی سازنده و مثبت در برنامه‌های جاری ورزش به عمل آید. بازنگری در برنامه گذشته و جاری و تدوین برنامه‌ای کارساز و جامع‌تر بی‌تردید نیازمند تحقیقات گسترده و همه‌جانبه‌ای است که نتایج آنها بتواند خط‌مشی برنامه جدید را تعیین و صحت انطباق آن را با نیازهای اساسی جامعه در حال تحول ما تضمین کند. با توجه به ضرورت و اهمیت نقش نیروی انسانی در کیفیت‌بخشی درس تربیت بدنی، بهره‌گیری از معلمان واجد شرایط و متخصص ورزش در مدارس و زمینه‌های جذب معلمان ورزش به دانشگاه‌ها برای ادامه تحصیل و کسب کارایی لازم، از اقدام‌های مهم در جهت کیفیت‌بخشی به درس تربیت بدنی است.

تربیت بدنی و ورزش در مدارس از دیرباز در کشور ما مورد توجه بوده است. تربیت بدنی در مدارس با شناسایی نخبگان ورزشی دانش‌آموز می‌تواند سبب اعتلای ورزش قهرمانی و حرفه‌ای کشور شود. ورزش و تربیت بدنی در مدارس، در اولین گام خود سلامت، شادی و نشاط را برای دانش‌آموزان به ارمغان خواهد آورد و این کارکرد مهم باید مورد توجه بیشتر قرار گیرد. دانش‌آموزان به‌عنوان آینده‌سازان کشور بسیار نیازمند پرورش آمادگی جسمانی و توسعه سلامتی هستند. علاوه بر این رکن مؤثر توسعه ورزش و تربیت بدنی در مدارس و در بین دانش‌آموزان فرهنگ‌سازی برای آموختن این نکته به دانش‌آموزان است که ورزش می‌تواند در نشاط و سلامت آنها مؤثر باشد. به‌نظر می‌رسد اولین گام برای داشتن جامعه‌ای سالم و نهاده‌ساز فرهنگ ورزش و فعالیت‌های بدنی از مدارس آغاز می‌شود.

این مطلب اهمیت تربیت بدنی مدارس را بیش از پیش روشن خواهد کرد. دغدغه بسیاری از مدیران و

معلمان تربیت بدنی برگزاری هرچه بهتر کلاس‌های درس تربیت بدنی در مدارس است که گاهی این تلاش‌ها به سرانجام مطلوب نمی‌رسد و ساعت تربیت بدنی در مدارس به گذران و اتلاف وقت دانش‌آموزان در کلاس تبدیل می‌شود. بی‌شک استعدادیابی در ورزش مدارس زمانی رویکرد بهتری خواهد یافت که مدارس فضاهای ورزشی مناسبی داشته باشند یا کلاس‌های درس تربیت بدنی به شکل عملی و مطلوب اجرا شود تا در خلال آن معلمان تربیت بدنی بتوانند به استعدادهای ناب دانش‌آموزان پی ببرند. شناسایی و کشف استعدادهای دانش‌آموزان می‌تواند فضای ورزش کشورمان را بیش از پیش شکوفا و پررونق سازد. بنابراین افزایش ساعت درس تربیت بدنی برای تأمین نیازهای حرکتی دانش‌آموزان از یک سو و آگاه شدن از دانش ورزشی در کلاس‌های تئوری از سوی دیگر و توجه به ویژگی‌ها، نیازها و علایق دانش‌آموزان در تدوین برنامه‌های آموزشی، عامل مهمی در کیفیت‌بخشی درس تربیت بدنی مدارس است (۱-۳).

توجه افراد و سازمان‌ها به درس تربیت بدنی در مدارس تا آنجا افزایش یافته که در ماده اول منشور یونسکو برای تربیت بدنی و ورزش از آن به‌عنوان حق بنیادی تمام کودکان و نوجوانان نام برده شده است که باید از طریق فراهم کردن فرصت‌های تمرین در نظام آموزش حمایت شود. ماده دوم این منشور تأکید دارد که مؤسسات مالی هر کشور برای بهبود و توسعه تربیت بدنی به‌منظور ایجاد تعادل و تقویت رابطه بین فعالیت جسمانی و دیگر اجزای آموزش و پرورش تلاش کنند. همچنین ارتقای فرهنگی، سیاسی و اجتماعی جوامع، به توجه مسئولان و برنامه‌ریزان به توسعه کمی و کیفی آموزش و پرورش در آن کشور بستگی دارد، زیرا هم در عرصه ملی و هم در عرصه بین‌المللی، کیفیت آموزش موضوع مهمی است و نظام تعلیم و تربیت هر جامعه نیز درصدد است تا

این نیاز را با شیوه‌های آموزشی و نظارت‌های هدفدار به سمت بهبود کیفیت آموزش دنبال کند (۹،۸،۴).

دادلی^۱ (۲۰۱۵) در پژوهشی به بررسی درس تربیت بدنی در مدارس پرداخت و بیان کرد که سیاست‌های کلان آموزشی باید در جهت توسعه درس تربیت بدنی مدارس باشد. مدیران باید به منظور توسعه اماکن و زیرساخت‌های درس تربیت بدنی تلاش کنند. برنامه‌ریزی آموزشی درس تربیت بدنی برای سودمند ساختن درس تربیت بدنی مدارس یکی از اولویت‌های آموزشی است (۱۰).

هیلز^۲ (۲۰۱۵) در پژوهش خود به عوامل حمایتی بهداشتی درس تربیت بدنی مدارس اشاره می‌کند. وی با بیان اینکه عوامل بهداشتی از فاکتورهای ضروری درس تربیت بدنی مدارس است، بر ضرورت عوامل بهداشتی در اماکن و تأسیسات ورزشی ویژه دانش‌آموزان تأکید کرد. عوامل بهداشتی در محیط‌های ورزشی دانش‌آموزان به علت حساسیت شرایط دانش‌آموزان لازم و ضروری است (۱۲).

پژوهشگران در پژوهشی به تحلیل عوامل تأثیرگذار بر کیفیت بخشی درس تربیت بدنی در مقطع راهنمایی از دیدگاه معلمان ورزش پرداخته‌اند. به نظر می‌رسد یکی از راه‌های تدوین برنامه‌های نظام‌دار و حفظ کیفیت تجارب آموزشی در درس تربیت بدنی، آگاهی از عوامل اثرگذار در کیفیت بخشی درس تربیت بدنی در دوره‌های مختلف تحصیلی است. در تحقیق حاضر نیز دیدگاه معلمان ورزش در مورد عوامل تأثیرگذار در کیفیت بخشی درس تربیت بدنی مدارس راهنمایی بررسی شده است.

آگاهی از عوامل تأثیرگذار در کیفیت بخشی به درس تربیت بدنی از دیدگاه معلمان ورزش در این تحقیق با برنامه‌ریزی مناسب و پیشرفت درس تربیت بدنی در مدارس ارتباط دارد و اطلاعات آن می‌تواند در مورد تأثیر

سخت‌افزارهای درس تربیت بدنی مانند امکانات، فضاهای ورزشی روباز یا بسته، ابزار ورزشی و نرم‌افزارهای درس تربیت بدنی مانند نیروی انسانی متخصص، برنامه آموزشی، محتوای آموزشی و غیره در کیفیت بخشی درس تربیت بدنی مفید باشد (۱۱،۷،۳). براساس یافته‌های محققان معلمان تربیت بدنی مدارس متوسطه، درس تربیت بدنی را به میزان زیادی دارای مطلوبیت دانسته‌اند، این در حالی است که دانش‌آموزان این میزان مطلوبیت را بسیار کم دانسته‌اند. به نظر می‌رسد این تفاوت آشکار در این نوع دیدگاه و تناقض موجود به علت درک متفاوت معلمان و دانش‌آموزان از درس تربیت بدنی و همچنین نیازها و خواسته‌های متفاوت آنها باشد (۱).

وود^۳ (۲۰۱۵) در پژوهش خود بر این نکته تأکید می‌کند که درس تربیت بدنی مدارس باید مبتنی بر نشاط بیشتر باشد و از فضای درسی فاصله بگیرد و به بازی و سرگرمی نزدیک شود. بدیهی است که هرچه از فضای رسمی درسی به فضای تفریح نزدیک شویم، اثربخشی درس تربیت بدنی در مدارس بیشتر خواهد شد (۲۳).

لاین^۴ (۲۰۱۴)، در پژوهشی به تجزیه و تحلیل نیازهای آموزشی دانش‌آموزان در درس تربیت بدنی مدارس می‌پردازد. او عوامل جسمانی، روانی، انگیزشی و تربیتی را از جمله مهم‌ترین عوامل لازم در تدوین طرح درس تربیت بدنی می‌داند. همچنین وی وجود اماکن و زیرساخت‌های مناسب را گامی مهم در جهت ارتقای سطح تربیت بدنی مدارس می‌داند (۱۵).

سولمون^۵ (۲۰۱۴) آموزش مؤثر در تربیت بدنی را در گرو رعایت آیت‌های دقیق و تدوین شده در قالب سرفصل‌های آموزشی درس تربیت بدنی می‌داند. ترسیم چشم‌انداز آینده درس تربیت بدنی با بررسی نقاط قوت و

۳. Wood

۴. Layne

۵. Solmon

۱. Dudley

۲. Hills

ضعف، و فرصت‌ها و تهدیدات موجود در درس تربیت بدنی امکان‌پذیر خواهد بود (۲۲).

لانزدال^۱ (۲۰۱۳) در تحقیق خود به بررسی راهکارهای ویژه جهت افزایش میزان فعالیت‌های بدنی متوسط تا شدید در درس تربیت بدنی مدارس پرداخته است. داشتن برنامه‌ریزی بلندمدت به‌منظور افزایش انگیزه دانش‌آموزان برای فعالیت‌های بدنی باید در اولویت معلمان ورزش قرار گیرد (۱۶).

مقوله ورزش و تربیت بدنی در مدارس یکی از ارکان رشد و سلامت دانش‌آموزان و مکملی برای آموزش کارآمد و داشتن دانش‌آموزانی نخبه و سلامت است. لیکن با تمامی تلاش‌های صورت‌گرفته مشکلات و کمبودهای فراوانی در زمینه تربیت بدنی در مدارس وجود دارد. مشاهدات صورت‌گرفته حاکی از آن است که در زمینه اماکن ورزشی در مدارس شهر اصفهان کمبودهایی وجود دارد. بسیاری از دانش‌آموزان مدارس از کمبود فضاهای ورزشی شکایت دارند. این شاید تنها یکی از مشکلات درس تربیت بدنی در مدارس کشور و به‌ویژه شهر اصفهان باشد. در این زمینه هدف از پژوهش حاضر شناسایی مشکلات موجود در درس تربیت بدنی مدارس شهر اصفهان و مقایسه دیدگاه مدیران، کارشناسان و معلمان تربیت بدنی شهر اصفهان است.

روش تحقیق

این تحقیق از نوع تحقیقات کاربردی است که به شیوه توصیفی تحلیلی و به شکل میدانی به مرحله اجرا درآمده است. جامعه پژوهش تمامی معلمان تربیت بدنی و مدیران و کارشناسان تربیت بدنی ادارات آموزش و پرورش کلیه مناطق شهر اصفهان به تعداد ۱۲۹۳۱ نفر بودند که از این میان و با استفاده از جدول تعیین حجم نمونه

مورگان ۵۴۸ نفر به‌عنوان نمونه تحقیق انتخاب شدند. به‌منظور تعیین حجم نمونه از جدول مورگان استفاده شد و براساس داده‌های این جدول ۵۴۸ نفر به‌عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. پس از آن ۶۰۰ پرسشنامه بین معلمان و مدیران و کارشناسان توزیع شد و از این میان ۵۶۰ پرسشنامه برگشت داده شد که پس از بررسی ۵۴۸ پرسشنامه‌ها که به‌صورت کامل به پرسش‌ها پاسخ داده بودند، برای تجزیه و تحلیل آماری انتخاب شدند. برای محاسبه ضریب آلفای کرونباخ ابتدا واریانس نمره‌های هر زیرمجموعه سؤال‌های پرسشنامه و واریانس کل محاسبه می‌شود، سپس با استفاده از فرمول زیر مقدار ضریب آلفا به مقدار ۰/۸۶۳ محاسبه شد. برای تهیه پرسشنامه با مصاحبه با استادان متخصص ۶۰ سؤال در ۱۰ حوزه شناسایی شد که به‌وسیله تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی گویه‌های مناسب تحقیق در نهایت در ۴۲ گویه و ۷ حوزه طبقه‌بندی شد. پرسشنامه این تحقیق پرسشنامه شناسایی مشکلات درس تربیت بدنی مدارس شهر اصفهان شامل ۴۲ سؤال ۵ گزینه‌ای در مقیاس لیکرت است. این پرسشنامه در هفت بعد طراحی شده است که شامل ابعاد اهداف برتر دارای ۵ سؤال (سؤالات ۱ تا ۵)، اصول تربیت بدنی دارای ۵ سؤال (سؤالات ۶ تا ۱۰)، اهداف عمومی دارای ۵ سؤال (سؤالات ۱۱ تا ۱۵)، برنامه‌ریزی دارای ۶ سؤال (سؤالات ۱۶ تا ۲۱)، روش تدریس دارای ۵ سؤال (سؤالات ۲۲ تا ۲۶)، ارزشیابی در تربیت بدنی دارای ۵ سؤال (سؤالات ۲۷ تا ۳۱) و موانع دارای ۱۱ سؤال (سؤالات ۳۲ تا ۴۲) است. تجزیه و تحلیل داده‌ها به‌وسیله آزمون تجزیه و تحلیل واریانس و آزمون آنووا و آزمون تعقیبی (LSD) انجام گرفته است. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS16 به انجام رسیده است.

نتایج و یافته‌های تحقیق

از نظر فراوانی جنسیتی در این تحقیق ۳۷۱ نفر خانم و ۱۷۷ نفر آقا وجود داشتند که خانم‌ها ۶۷/۷ درصد نمونه و آقایان ۳۲/۳ درصد نمونه مورد مطالعه را تشکیل می‌دهند.

از نظر میزان تحصیلات، بیشتر افراد دارای مدرک کارشناسی (۳۳۷ نفر معادل ۶۱/۵ درصد) بودند و بعد از آن، مدرک کارشناسی‌ارشد یا دکتری بیشترین تعداد را (۱۶۹ نفر معادل ۳۰/۸ درصد) به خود اختصاص داده‌اند. همچنین دارندگان مدرک کاردانی به تعداد ۳۵ نفر و دارندگان مدرک دیپلم به تعداد ۷ نفر (۱/۳ درصد) کمترین تعداد را داشته‌اند.

از نظر سنی بیشترین تعداد افراد نمونه دارای رده سنی ۳۶ تا ۵۵ سال و به تعداد ۴۱۶ نفر بودند که معادل ۷۶ درصد جمعیت نمونه آماری هستند. همچنین بعد از آن رده سنی ۲۶ تا ۳۵ سال ۱۶/۴ درصد نمونه را تشکیل می‌دهند. کمترین رده سنی نیز کمتر از ۲۵ سال است که به تعداد ۶ نفر گزارش شده‌اند.

از نظر فراوانی شغلی، بیشترین تعداد نمونه را مدیران (۳۰۱ نفر معادل ۵۴/۹ درصد) تشکیل می‌دهند. پس از آن معلمان با تعداد ۲۲۷ نفر (۴۱/۴ درصد) و کارشناسان (۳/۶ درصد) حجم نمونه آماری را تشکیل می‌دهند.

از نظر میزان فراوانی در سابقه کار، بیشترین فراوانی مربوط به کارکنان با سابقه کار بیش از ۲۰ سال و به تعداد ۳۳۹ نفر (۶۱/۹ درصد) است. همچنین کمترین فراوانی مربوط به کارکنان جوان و کم‌سابقه با سابقه کمتر از ۵ سال و به تعداد ۶۲ نفر (۱۱/۳ درصد) است.

از نظر نوع و شرایط استخدام افراد نمونه، بیشترین تعداد کارکنان (۴۲۳ نفر معادل ۷۶/۸ درصد) استخدام رسمی آموزش و پرورش هستند. همچنین وضعیت استخدامی ۲/۴ درصد رسمی آزمایشی است. از نظر فراوانی نوع رشته تحصیلی در بین افراد نمونه مورد مطالعه، ۳۱۶ نفر (۵۷/۷ درصد) دارای تحصیلات غیر تربیت بدنی و ۲۳۲ نفر (۴۲/۳ درصد) دارای تحصیلات تربیت بدنی بودند.

برای ساخت پرسشنامه مورد نظر از تحلیل عاملی تأییدی و اکتشافی استفاده شد. از مجموع ۶۰ سؤال ۴۲ گویه دارای بار عاملی مناسب بودند و در تحقیق باقی ماندند. این ۴۲ گویه پرسشنامه ۴۲ سؤالی را تشکیل دادند که از آن برای جمع‌آوری اطلاعات تحقیق استفاده شد. آزمون کفایت نمونه بارتلت (KMO) برای تعیین کافی بودن تعداد نمونه‌ها برای تحلیل عاملی به انجام رسید و از این حیث استفاده از تحلیل عاملی تأیید شد.

جدول ۱. آزمون بارتلت و شاخص KMO برای بررسی کفایت نمونه

۰/۸۶۴	شاخص کفایت نمونه‌برداری
۱/۶۶۰۴	شاخص بارتلت (BTS)
۸۶۱	درجه آزادی
۰/۰۰۰۱	سطح معناداری

استخراجی نشان داد که سؤالات تحقیق دارای مقادیر اشتراک اولیه و اشتراک استخراجی مساوی با عدد ۱ هستند و از این نظر ۴۲ عامل موجود در تحقیق در تحلیل عاملی استفاده می‌شوند.

نتایج آزمون بارتلت و شاخص (KMO) که برابر با ۰/۸۶۴ و به یک نزدیک است، نشان می‌دهد که تعداد نمونه برای انجام تحلیل عاملی مناسب است (جدول ۱). همچنین نتیجه بررسی اشتراک‌ها و عوامل اولیه و

جدول ۲. تحلیل عاملی مشکلات درس تربیت بدنی مدارس

اولویت	انحراف	میانگین	مشکلات درس تربیت بدنی مدارس
۱	۰/۷۷۷	۴/۴۸	عدم احداث سالن‌های ورزشی سقف بلند کوچک
۲	۰/۸۷۷	۴/۴۳	عدم همکاری مدیر، معلمان و مسئول تربیت بدنی منطقه
۳	۰/۷۸۷	۴/۴۲	تخصیص ندادن سرانه مناسب ورزشی به مدارس
۴	۰/۸۵۹	۴/۳۰	بی‌توجهی به نظرهای فنی معلمان تربیت بدنی
۵	۰/۸۹۶	۴/۲۴	پیگیری نکردن طرح استعدادیابی دانش‌آموزان
۶	۱/۱۲	۳/۸۷	تشکیل نشدن انجمن ورزش مدارس
۷	۱/۰۳	۳/۵۲	عدم ارزشیابی صحیح دانش‌آموزان در درس تربیت بدنی
۸	۱/۱۰	۳/۳۰	عدم ارزشیابی صحیح معلمان تربیت بدنی
۹	۱/۰۳	۳/۲۳	بی‌توجهی به هدف نهایی از تدریس تربیت بدنی
۱۰	۱/۱۱	۳/۲۱	عدم بهره‌گیری از ذوق و استعداد دانش‌آموزان
۱۱	۱/۱۶	۳/۱۶	عدم ابتکار و خلاقیت معلمان برای پیشرفت دانش‌آموزان
۱۲	۱/۰۹	۳/۰۹	بی‌اطلاعی معلمان از برنامه‌های ارزشیابی و سنجش
۱۳	۱/۱۷	۳/۰۳	عدم فعالیت گروه‌های آموزشی تربیت بدنی آموزش و پرورش
۱۴	۱/۱۱	۲/۹۷	به‌کار نگرفتن طرح طبقه‌بندی دانش‌آموزان توسط معلمان
۱۵	۱/۰۰	۲/۹۵	بی‌توجهی به تدوین طرح درس تربیت بدنی مدارس
۱۶	۱/۱۶	۲/۷۹	بی‌توجهی به طرح درس از سوی معلمان تربیت بدنی
۱۷	۱/۰۴	۲/۷۰	بی‌توجهی به ویژگی‌های سنی و جنسیتی دانش‌آموزان در تدوین برنامه‌های آموزشی درس تربیت بدنی
۱۸	۱/۱۲	۲/۷۰	عدم ارزشیابی به‌منظور یافتن قوت‌ها و ضعف‌ها در برنامه‌ریزی و اجرای درس تربیت بدنی مدارس
۱۹	۱/۰۶	۲/۶۰	عدم اجرای ارزشیابی صحیح از درس تربیت بدنی مدارس از دانش‌آموزان و معلمان
۲۰	۱/۰۷	۲/۱۰	بی‌توجهی به مسئله کمبود امکانات، تجهیزات و نیروی انسانی متخصص
۲۱	۱/۱۴	۲/۱۰	بی‌توجهی به زیرساخت‌های درس تربیت بدنی مدارس
۲۲	۱/۱۰	۱/۸۸	کمبود ساعات درس تربیت بدنی در مدارس
۲۳	۰/۹۱	۱/۸۱	پایین بودن سطح تخصص معلمان ورزش مدارس
۲۴	۰/۹۵	۱/۷۰	کمبود یا فقدان وسایل کمک‌آموزشی درس تربیت بدنی
۲۵	۰/۸۹	۱/۶۸	سقف‌دار نبودن زمین‌های ورزش در مدارس دخترانه
۲۶	۰/۸۶	۱/۵۹	کمبود یا فقدان اماکن و سالن‌های ورزشی مدارس

تربیت بدنی مدارس به شرح زیر است. میانگین رتبه‌ها بیانگر آن است که از مجموع هفت فاکتور شناسایی‌شده فاکتور شماره ۷ (موانع موجود در درس تربیت بدنی مدارس) در رده اول قرار دارد. همچنین فاکتور چهارم (برنامه‌ریزی در درس تربیت بدنی مدارس) در رده آخر قرار دارد (جدول ۳).

همان‌طور که مشاهده می‌کنید مهم‌ترین مشکل جامعه مورد مطالعه، احداث سالن‌های سقف بلند کوچک برای مدارس دخترانه (با میانگین ۴/۴۸ و انحراف ۰/۷۷۷) است. همچنین آخرین مشکل در رده‌بندی اولویت‌ها کمبود یا فقدان اماکن و سالن‌های ورزشی مدارس با میانگین ۱/۵۹ و انحراف ۰/۸۶ است (جدول ۲). نتایج آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی عوامل موجود در درس

جدول ۳. نتایج آزمون رتبه‌بندی فریدمن

فاکتورهای هفت‌گانه	میانگین رتبه
اهداف برتر	۵/۲۲
اصول تربیت بدنی	۲/۷۴
اهداف عمومی	۴/۶۷
برنامه‌ریزی	۲/۷۰
روش تدریس	۲/۷۴
ارزشیابی	۲/۹۳
موانع	۷/۰۰

همچنین نتایج مقایسه براساس بار عاملی بین عوامل مربوط به فاکتور موانع توسعه درس تربیت بدنی براساس بار عاملی بزرگ‌تر از ۰/۵ به شرح زیر است (جدول ۴).

جدول ۴. متغیرهای مربوط به عامل موانع توسعه درس تربیت بدنی به‌همراه بار آنها

عامل	متغیرها	بار
	کمبود یا فقدان اماکن و سالن‌های ورزشی مدارس	۰/۵۰۶
موانع	کمبود یا فقدان وسایل کمک‌آموزشی درس تربیت بدنی	۰/۶۷۱
توسعه	کمبود ساعات درس تربیت بدنی در مدارس	۰/۹۷۱
درس	سقف‌دار نبودن زمین‌های ورزش در مدارس دخترانه	۰/۶۰۵
تربیت بدنی	عدم احداث سالن‌های ورزشی سقف بلند کوچک	۰/۶۲۸
	عدم همکاری مدیر، معلمان و مسئول تربیت بدنی منطقه	۰/۵۲۴
	عدم تشکیل انجمن ورزش مدارس	۰/۸۵۷
	عدم تخصیص سرانه مناسب ورزشی به مدارس	۰/۶۳۴

بحث و نتیجه‌گیری

(موانع موجود در درس تربیت بدنی مدارس) در رده اول قرار دارد. همچنین فاکتور چهارم (برنامه‌ریزی در درس تربیت بدنی مدارس) در رده آخر قرار دارد. همچنین نتایج مقایسه براساس بار عاملی بین عوامل مربوط به فاکتور موانع توسعه درس تربیت بدنی براساس بار عاملی بزرگ‌تر از ۰/۵ است.

نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد که بین دیدگاه مدیران، کارشناسان و معلمان تربیت بدنی درباره کیفیت درس تربیت بدنی مدارس تفاوت معناداری وجود دارد. همچنین در رتبه‌بندی گویه‌های پرسشنامه، فاکتور موانع

همان‌طور که مشاهده می‌کنید مهم‌ترین مشکل جامعه مورد مطالعه، احداث سالن‌های سقف بلند کوچک برای مدارس دخترانه (با میانگین ۴/۴۸ و انحراف ۰/۷۷۷) است. همچنین آخرین مشکل در رده‌بندی اولویت‌ها کمبود یا فقدان اماکن و سالن‌های ورزشی مدارس با میانگین ۱/۵۹ و انحراف ۰/۸۶ است. نتایج آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی عوامل موجود در درس تربیت بدنی مدارس به شرح زیر است. میانگین رتبه‌ها بیانگر آن است که از مجموع هفت فاکتور شناسایی شده فاکتور شماره ۷

با بیشترین بار عاملی در رتبه اول قرار گرفته است. نتایج تحقیق بیانگر آن است که موانع و مشکلات موجود در درس تربیت بدنی مدارس راه پیشرفت این درس را سد کرده‌اند. همچنین به برنامه‌ریزی هرچه بیشتر در این حوزه نیاز است.

نتایج تحلیل عاملی تأییدی و اکتشافی نشان داد که مشکلات مربوط به عدم برنامه‌ریزی صحیح در درس تربیت بدنی مدارس، همچنین موانع مربوط به توسعه درس تربیت بدنی مدارس از جمله مهم‌ترین مشکلات درس تربیت بدنی و ورزش مدارس هستند. همچنین از دیگر مشکلاتی که در اولویت بالایی قرار داشت، کمبود اماکن و زیرساخت‌های مربوط به درس تربیت بدنی مدارس است. از جمله مصادیق این کمبودها می‌توان به کمبود شدید سالن‌های ورزشی ویژه دختران دانش‌آموز اشاره کرد که در تحقیق نیز به آن اشاره شده است. رضوی (۱۳۹۳) نیز در تحقیق خود به نقش اماکن ورزشی در توسعه درس تربیت بدنی مدارس اشاره کرده و به کمبودهای فراوانی در این حیطه اشاره می‌کند. از این نظر نتایج تحقیق انجام‌گرفته، با نتایج تحقیقات پیشین همخوانی دارد و نتایج آنها را تأیید می‌کند (۳). در زمینه انتخاب مهم‌ترین عامل عدم توسعه درس تربیت بدنی مدارس نتایج این تحقیق با یافته‌های رضوی (۱۳۹۳) ناهم‌سوست.

در زمینه اولویت‌بندی مشکلات مربوط به درس تربیت بدنی مدارس، اولین اولویت درباره موانع مربوط به توسعه ساعت درس تربیت بدنی در مدارس است که شامل فاکتورهای متعددی است. بیشترین بار عاملی در زمینه عوامل مرتبط با موانع توسعه درس تربیت بدنی مدارس به کمبود ساعات درس تربیت بدنی مدارس اختصاص دارد. نتایج پژوهش‌های گذشته نیز بیانگر آن است که کمبود ساعات درس تربیت بدنی مدارس، تأثیر مهمی در عدم

توسعه درس تربیت بدنی مدارس خواهد داشت. در این زمینه نتایج پژوهش حاضر با نتایج تحقیقات رضوی (۱۳۹۳) و رضایی‌نژاد (۱۳۸۹) هم‌سوست و نتایج تحقیقات گذشته را تأیید می‌کند (۴، ۵). رضایی‌نژاد (۱۳۸۹) و رضوی (۱۳۹۳) عامل کمبود ساعات درس تربیت بدنی مدارس را به‌عنوان مهم‌ترین عامل عدم توسعه این درس شناسایی کرده‌اند و از این نظر نتایج تحقیقات آنها با نتایج این تحقیق ناهم‌سوست.

رضایی‌نژاد و همکاران (۱۳۸۷) در پژوهشی به بررسی و مقایسه اهداف اختصاصی درس تربیت بدنی از دیدگاه معلمان، مدیران و متخصصان پرداختند. هدف اصلی برنامه تربیت بدنی در مدارس، ایجاد فرصت برای فراگیری معرفت یا آگاهی و مهارت‌هایی است که دانش‌آموز را از نظر جسمانی فعال نگه دارد تا یک شیوه زندگی سالم و بهداشتی را در طول عمر ادامه دهد. دانش‌آموزان باید بر اشکال متنوع حرکتی، مهارت‌های حرکتی و ورزشی و مهارت‌های اجتماعی تسلط یابند و از آنها لذت ببرند. در دوره‌های تحصیلی بالاتر، شرکت در فعالیت‌های جسمانی فرصت‌های زیادی را برای چالش، تعامل اجتماعی و تعلق گروهی فراهم می‌سازد. مقایسه اهداف اختصاصی درس تربیت بدنی برای دانش‌آموزان دختر و پسر از دیدگاه آزمودنی‌های تحقیق نشان داد که متخصصان، معلمان و دانش‌آموزان اولویت‌های متفاوتی را برای هر یک از این اهداف در بین سه دوره تحصیلی در نظر گرفته‌اند.

به‌عبارت دیگر، اولویت هر یک از این اهداف در سه دوره تحصیلی متفاوت و معنادار البته از دیدگاه والدین، تفاوتی در اولویت اهداف درس تربیت بدنی بین سه دوره تحصیلی جز هدف تفریح و لذت وجود نداشته است (۲۱، ۱۷، ۱۳، ۵).

پژوهشگران در پژوهشی به بررسی عوامل ارتقای جایگاه درس تربیت بدنی مدارس پرداخته‌اند. درس تربیت

بدنی از نظر ضوابط آموزشی تقریباً مشابه سایر دروس دیگر است، اما در عمل از نظر ارزش و اهمیت مساوی با سایر دروس نیست. شاید پایین بودن ارزش این رشته به ماهیت عملی بودن آن مربوط باشد، زیرا در برنامه‌های آموزشی، فعالیت‌های ذهنی برتر از فعالیت‌های جسمانی است و این موضوع با بالا رفتن پایه‌های تحصیلی بیشتر نمود پیدا می‌کند، تا جایی که در دوره چهارم عملاً از برنامه درسی دانش‌آموزان حذف می‌شود. این موضوع نشان‌دهنده عدم درک صحیح اهمیت و جایگاه این درس از دیدگاه‌های مختلف است. ارائه تصویری نادرست از درس تربیت بدنی از سوی مدیران و کارکنان اجرایی مدرسه، تأکید بیش‌ازحد والدین بر مفاهیم شناختی و موفقیت فرزندانشان در دروس نظری و همچنین عدم اطلاعات کافی دانش‌آموزان از تأثیرات عمیقی که درس تربیت بدنی می‌تواند بر زندگی آنها داشته باشد، جایگاه این درس را متزلزل ساخته است (۳، ۱۸، ۴۸، ۱۹).

بی‌تردید می‌توان گفت معلم می‌تواند مؤثرترین عنصر انسانی در ارتقای جایگاه درس تربیت بدنی باشد، زیرا او متولی و مسئول اصلی اجرای این درس است. بدیهی است که معلم به‌طور مجرد و مجزا از سایر عناصر و عوامل مؤثر عمل نمی‌کند و کیفیت و جایگاه این درس به مجموعه‌ای از عوامل مؤثر مربوط می‌شود. نتایج نشان می‌دهد که عوامل مؤثر بر ارتقای جایگاه درس تربیت بدنی را می‌توان در پنج عامل طبقه‌بندی کرد. به‌طور کلی عامل تخصص معلمان در صدر عوامل مؤثر در ارتقای جایگاه درس تربیت بدنی قرار دارد. این موضوع نشان می‌دهد ارتقای سطح مهارتی و تحصیلی معلمان، میزان آگاهی آنها از اهداف درس تربیت بدنی، مهارت در انتقال درست آنها به دانش‌آموزان، روش تدریس و داشتن کتاب راهنما در ارتقای جایگاه درس تربیت بدنی تأثیرگذار است (۳).

همچنین نتایج تحقیق حاضر بیانگر اهمیت تخصص معلمان از دیدگاه مدیران و همچنین داشتن کتاب راهنمای درس تربیت بدنی مدارس است. نتایج تحقیق حاضر در این زمینه با نتایج تحقیق رضوی (۱۳۹۳) همسوست (۳).

لاین^۱ (۲۰۱۴) در پژوهشی به تجزیه و تحلیل نیازهای آموزشی دانش‌آموزان در درس تربیت بدنی مدارس می‌پردازد. او عوامل جسمانی، روانی، انگیزشی و تربیتی را از جمله مهم‌ترین عوامل لازم در تدوین طرح درس تربیت بدنی می‌داند. همچنین وی وجود اماکن و زیرساخت‌های مناسب را گامی مهم در جهت ارتقای سطح تربیت بدنی مدارس می‌داند (۱۵). نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد که عوامل جسمانی از دیدگاه معلمان تربیت بدنی مورد توجه فراوان قرار دارد و از این نظر نتایج این تحقیق با تحقیق لاین (۲۰۱۴) همسوست (۱۵).

سولمون^۲ (۲۰۱۴) آموزش مؤثر در تربیت بدنی را در گرو رعایت آیت‌های دقیق و تدوین‌شده در قالب سرفصل‌های آموزشی درس تربیت بدنی می‌داند. ترسیم چشم‌انداز آینده درس تربیت بدنی با بررسی نقاط قوت و ضعف، و فرصت‌ها و تهدیدات موجود در درس تربیت بدنی امکان‌پذیر خواهد بود (۲۲). براساس نتایج تحقیق حاضر تدوین سرفصل‌های دقیق آموزشی در قالب برنامه‌های مدون درس تربیت بدنی مدارس از دیدگاه مدیران و معلمان و کارشناسان تربیت بدنی باید مورد توجه فراوان قرار گیرد و از این منظر نتایج این تحقیق با نتایج تحقیق سولمون (۲۰۱۴) همخوانی دارد (۲۲). سولمون (۲۰۱۴) در پژوهش خود غنی‌سازی و برنامه‌ریزی درس تربیت بدنی مدارس را به‌عنوان مهم‌ترین عامل شناسایی کرده است. این در حالی است که در پژوهش انجام‌گرفته کمبود

۱ . Layne

۲ . Solmon

سالن‌های ورزشی به‌عنوان عامل اصلی شناسایی شده است و از این منظر یافته‌های تحقیق با یافته‌های سولمون (۲۰۱۴) ناهم‌سوست.

نایبرگ^۱ (۲۰۱۴)، موضوعات مورد نیاز در آموزش تربیت بدنی را مطرح می‌کند و ضرورت رعایت عوامل آموزشی در درس تربیت بدنی را مورد بحث قرار می‌دهد (۲۰). نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که اهمیت عوامل آموزشی در درس تربیت بدنی مدارس از دیدگاه مدیران و معلمان و کارشناسان بسیار زیاد بوده و از این منظر نتایج تحقیق حاضر با پژوهش نایبرگ هم‌سوست (۲۰).

نتایج تحقیق حاضر بیش از هر چیز به اهمیت درس تربیت بدنی مدارس پرداخته و دیدگاه معلمان تربیت بدنی، مدیران و کارشناسان را در این زمینه مورد بحث قرار داده است. آنچه در مورد ابعاد گوناگون این تحقیق به چشم می‌خورد، تفاوت معنادار نظرهای مدیران و معلمان تربیت بدنی در بسیاری از عوامل مورد بحث در درس تربیت بدنی مدارس است، از جمله عواملی مانند ارزشیابی معلمان و موانع موجود در درس تربیت بدنی مدارس. تفاوت‌های موجود در دیدگاه‌های مدیران و معلمان در موضوع درس تربیت بدنی مدارس در بسیاری از موارد ناشی از نگاه منفعت‌جویانه آن گروه در پاسخ‌دهی به پرسش‌هاست.

برای مثال بدیهی است که معلمان در پاسخ به این پرسش که آیا عدم تخصص معلمان ورزش یکی از موانع توسعه درس تربیت بدنی مدارس به‌شمار می‌رود، چنین چیزی را انکار می‌کنند و بر این باورند که معلمان ورزش از تخصص کافی برای تدریس در درس تربیت بدنی برخوردارند. این در حالی است که نظر مدیران و کارشناسان چیز دیگری است و این

اختلاف نظرها مسئله حب و بغض‌های شخصی در پاسخ به پرسش‌ها را آشکار می‌سازد. اما فارغ از همه آنچه به منافع گروه‌های موجود در این تحقیق بازمی‌گردد، حساسیت بیش‌ازحد درس تربیت بدنی مدارس است که در سال‌های اخیر عواملی همچون ضعف در برنامه‌ریزی، زیرساخت‌ها و اماکن، عدم تخصص معلمان، عدم همکاری مدیران و عواملی از این دست این حوزه مهم را به رکود کشانده است. غافل از آنکه تربیت بدنی مدارس به‌عنوان موتور محرک برای فعالیت‌های جسمانی و ایجاد نشاط و سلامت و همچنین کشف استعدادهای ورزشی کشور در قالب دانش‌آموزان و گروه‌های ورزشی در مدارس بسیار حائز اهمیت بوده و است. آنچه در این زمینه از مسئولان محترم وزارت آموزش و پرورش و وزارت ورزش و جوانان انتظار می‌رود آن است که برای پیشبرد درس تربیت بدنی مدارس و ارتقای سطح کیفی ساختار ورزش مدارس همکاری‌های خوبی با یکدیگر داشته باشند که ثمره این همکاری در قالب رشد تربیت بدنی و ورزش در مدارس نمایان خواهد شد.

۱ . Nyberg

منابع و مآخذ

۱. حاجی قاسمی، علیرضا (۱۳۹۲). «بررسی نیازهای جسمانی، مهارتی، شناختی و عاطفی آموزش درس تربیت بدنی در مدارس متوسطه پسرانه شهرستان شاهرود». مجله آموزش تربیت بدنی، سال اول، ش ۲، ص ۲۷-۱.
۲. خسروی زاده، اسفندیار و سنه، افسانه (۱۳۹۰). «وضعیت برنامه درس تربیت بدنی در مدارس متوسطه استان مرکزی». فصلنامه مطالعات برنامه درسی، ش ۲۳، ص ۱۶۲ - ۱۵۰.
۳. رضوی، سید محمدحسین و روحانی، الهام (۱۳۹۳). «تحلیلی بر عوامل مؤثر در ارتقای جایگاه درس تربیت بدنی در مدارس». پژوهشنامه مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی، ش ۱۹، ص ۸۰-۶۹.
۴. رضانی، علیرضا (۱۳۸۶). «ضوابط طراحی فضاهای مورد نیاز درس تربیت بدنی در مدارس». فصلنامه رشد آموزش تربیت بدنی، ش ۲۲، ص ۱۷-۱.
۵. رضانی نژاد، رحیم و ذبیحی، اسماعیل (۱۳۹۰). «بررسی عوامل آموزشی اثرگذار بر مدیریت کلاس های تربیت بدنی در مدارس محروم و برخوردار از امکانات ورزشی». فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی، سال پنجم، ش ۱، ص ۵۰-۳۵.
۶. رضانی نژاد، رحیم و محبی، اسماعیل (۱۳۸۸). «نیازسنجی برنامه درس تربیت بدنی در مدارس ابتدایی کشور». فصلنامه پژوهش در علوم ورزشی، ش ۲۲، ص ۳۰-۱۵.
۷. شعبانی بهار، غلامرضا و عرفانی، نصراله (۱۳۸۶). «نظرسنجی و نیازسنجی از دانش آموزان در خصوص درس تربیت بدنی در مدارس متوسطه شهرستان ملایر در سال تحصیلی ۸۴ - ۸۳». فصلنامه حرکت، ش ۳۳، ص ۱۶۰-۱۴۵.
۸. معماری، ژاله و گلچین، الهام (۱۳۹۳). «شناسایی ابعاد و تحلیل مدل مسیر ارزیابی درس تربیت بدنی در مدارس ابتدایی». فصلنامه فناوری آموزش، ش ۳۴، ص ۱۴۲-۱۳۱.
9. Barker, D., Quennerstedt, M., Nikol, L. (2013). "Inter-student interactions and student learning in health and physical education: a post-Vygotskian analysis". *Physical Education and Sport Pedagogy*, 18(4), pp: 1-18.
10. Dudley, D. A., Pearson, P. (2015). "Recommendations for policy and practice of physical education in culturally and linguistically diverse Australian secondary schools based on a two-year prospective cohort study". *School Psychology International*, 36(2), pp: 172-188.
11. Griffin, L. L., Sheehy, D. (2014). "Using the tactical games model to develop problem-solvers in physical education". In: J. Wright, D. MacDonald, L. Burrows (Eds.). *Critical Inquiry and Problem-Solving in Physical Education*. London: Routledge, pp: 33- 48.
12. Hills, A. P., Dengel, D. R., Madua, K., Alia, S. (2015). "Supporting public health priorities: Recommendations for physical education and physical activity promotion in schools". *Sport Science Journal*, 57(4), pp: 368-374.
13. Karimi, N., Reza, B. M. (2011). "Eliciting Management Education Model of Teaching (MEMT) from a decade studies in Iran and its use for teaching". *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 29, pp: 1151-1160.
14. Kirk, D. (2014). "Physical education and curriculum study (Routledge Revivals): A critical introduction". London: Routledge, pp: 124-128.

15. Layne, T. E., Hastie, P. A. (2014). "Analysis of teaching physical education to second-grade students using sport education". *Sport Education Journal*, 28(7), pp: 1-15.
16. Lonsdale, C., Rosenkranz, R. R., Vides, J., Sander, R. (2013). "A systematic review and meta-analysis of interventions designed to increase moderate-to-vigorous physical activity in school physical education lessons". *Preventive Medicine*, 56(2), pp: 152-161.
17. Lwin, M. O., Malik, S. (2012). "The efficacy of exert games-incorporated physical education lessons in influencing drivers of physical activity: A comparison of children and pre-adolescents". *Psychology of Sport and Exercise*, 13(6), pp: 756-760.
18. Mansoori, H., Heydari, M. H., Maqin, L., Slenden, V. (2013). "The role and station of the teacher in formation of the social skills in disabled students in an inclusive education program". *Journal of Education and Practice*, 4(18), pp: 30-38.
19. Mirkazemi, S. A., Aliyani, M. H., Baron, J. (2012). "Description of evaluation indexes for performance of physical education teachers". *Brazilian Journal of Biomotricity*, 6(1), pp: 33-42.
20. Nyberg, G., Larsson, H. K. (2014). "Exploring what to learn in physical education." *Physical Education and Sport Pedagogy*, 19(2), pp: 123-135.
21. Rosenkranz, R. R., Lubans, D. R., Wades, H. (2012). "A cluster-randomized controlled trial of strategies to increase adolescent's physical activity and motivation during physical education lessons: the motivating active learning in physical education (MALP) trial". *BMC Public Health*, 12(1), pp: 834- 895.
22. Solmon, M. A., Garn, A. C. (2014). "Effective teaching in physical education: using transportation metaphors to assess our status and drive our future". *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 85(1), pp: 20-26.
23. Wood, C., Hall, K. (2015). "Physical education or playtime: which is more effective at promoting physical activity in primary school children?" *BMC Research Notes*, 8(1), pp: 12- 28.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی